

ՌՍԱՆՆԵՐԻ ԱՅ ԿԵՆՆԻՐԸ
(Մե: Մաշտոցի Թագ-հեթ)

(Շարունակություն)

Քյոթը աշխարհ գիտե թե ինչ
ծառայություններն արաւ իւր հայ
րենիւց Դամբէթիւն, որոյ մահը
ցատկէն է անն մարդ: Բոլոր աշ-
խարհ գիտե որ կայսերութեան ան-
կումն յետոյ Ֆրանսայում կազ-
մուէր: հանրապետութեան նման
կառավարութիւն, և ազգային ժո-
ղովոյն մէջ հանրապետութեան կարի
սակաւածիւ էն: Արդ, Թիւրքի
թականակն մինչեւ Մար-Մահման
կառավարութեան վերջն օրերը
հանրապետութիւնը մեծ վտանգի
մէջ էր, ոչ ի հաթիէ այնու որ հան-
րապետական կառավարութեան տեղ
կայսերական կամ նախին թագա-
ւորական կառավարութիւն պիտի
տրկապետէր, այլ այնու որ վերջնոց
կառավարութեանց յայտնապէս Ֆր-
անսան կորստաբեր անխիտուն-
ութեան պիտի ժառնէր, Ֆրանսան իս-
պառ պիտի կորնանէր: Արդ՝ ազ-
գային ժողովոյն և յետոյ երեսուխ-
նանայ ժողովոյն ու ծերայնութի
սակաւածիւ հանրապետականը,
Ֆրանսայի համար Դամբէթիւն
և իւր համակարգ, ի՛նչպէս վար-
ուեցան այն ազգային ճգնաժամե-
րում, նորա ազգային ընդհանուր և
թրիտուր ճանցեալ ժողովներն չը
թողին չհետադան և նոր ժողովներ
չկազմեցին, որ ապրօրե և վրտա-
կար կը լինէր, այլ նոր ժողովոց մէջ
մնացին և գրեթէ գերբնական ճե-

[illegible]

զոք անակիցը և անդալաճման խառնակութիւնները՝ ազգին ուշահանողուններուն կատարեալ արգիւնը չեն և:

Ինչ հետեանք ունեցաւ ուսանողայ հերձուածը (մեր կրօնական հերձուածներէն որոշեալ են սկսած) — ի հարկէ այն որ սպանակներէ էր: Նախ անցեալ տարի իր-առօրեց տեղեւոյ Հայ հասարակութիւնը: Եւ երկրորդ խոտորարաց ժամեց զգուելի կըբերուն զոհ գնացած հասարակութիւնը պաղեցուց: Իսկ համակրեանց պահպատմէն կախուած է չքաւոր ուսանողաց իրիթական և նաեւ բարոյական վիճակը: Անցեալ տարի հերձուածը իւր ներկայացումն մօտ 1800 ուղը շահեց, իսկ մեծամասնութիւնը մօտ 1200 կամ 1400 ուղը: Այս տարի մեծամասնութեան զուտ արդիւնը 600 ուղը է կամ 7-800 իմէ օտար բարեբաւոր զրկուած տնտեսներուն փոքր անցեալ տարեանին պէս ստաց-ւան է: Կրօրգ. ներկայացումն ինչ արգելանք, պիտի տայ յայտնի չէ, ստաց համարձակ կարելի է տեսնիթէ շատ աւելի քիչ պիտի լինի: Այսպէս տարուն տարի պիտի պահ-պանի ներկայացմանց զուտ ար-գիւնը զի իրաւամբ դարացեալ և շրջապեղեալ Ժողովուրդը ինթ աչքով է նայում նաեւ հրօժարում և ներ-կայացում գնալուն: Օրինակներ և կամ եւ որ անհամակրութիւնը ան-հետապըծ է Հայ ներկայացումներ-ուն ողբ ընդհանրապէս երկու կա-նոններ հետեանք են արտաբերու-մ: Հայ հասարակութեան ընտանեւ:

որոշ համախմբություն ու բարոյացալիկացողություն ազդելու անցեալը ու ներկայիս կենեաց հետ եւ չբաւոր ուսումնողաց նիւթականը բարւոյեք։

Ուսանողաց հերձուածի մասին երկարութիւնը ձեռնհարէ եւ. սակայն աւելորդ չէ նկատուի որ այդ հերձուածը անցեալը տարին անհուն լինէր պատճառեց տեղոյդ հասարակութիւնը, ոչ միայն թիֆլիսեցիներէ երեւոյ՝ նամակներ հրատարակելով եւ ժողովուրդը զրպարտելով ու անարդարելի, այլ եւ բերանացի եւ գործով չառաւ անպէտք գործեր լուծելով անմասն, Հերձուածողը եւ ուրոց մի քանի խնայելի պաշտպանը բարւոյեցողացն ուսանողները գործարան ելով, այլ նաեւ գործին անմասն եղող ընտանեկ խաղաղութեանը զրպարտութեամբ եւ անանուն նամակներով։ Նամակաց պարտականութիւնը լրբելու արտուած մարպարտութիւնէն իւր զրկուին ժողովը գտնեալագոյն իրենց թալարթեան անուն ընդունակ ուսանող, իւր խումբը այնպէս էր բարձր որ ամբողջ ասած բաւել մի կողմէ՝ Եր մայա՛ զբաւ եւ Այդ խումբը ուրոց պաշտպան հանդիսացան տեղոյդ առաջ քահանայ Ուսանողները որ աղչիւնով, զի ուս երբեմն մասնակցեց իր ներկայացման եւ զինուորական տղայով որ մեծ սէր ունի խաղաղութեան լինեաց։ Որովհետեւ այդ ընտանեաց արտաքինը հրաւիրուածութեան այժմանցան, ուստի մի քանի անմեղ ընտանիք եւ Երկրորդը զոչաց վրէժխնդրութեան տառապանք տարձանէ եւ խորհուրդ այն անանուն համակներն որք ուղղուեցան ուսանողաց ներկայացմանը

դրացի հասակորդի և սրժառ անասնապահից օրերվորդ և Բայց օրապէս զի Տեղեղացեցեանք թէ ո՛րչափ մեծ էր հաստաբարակութեան վիշտը, ո՛րչափ զբեր-բերաբար էին ուսանողաց կիրքերը՝ մի օրինակ իմ յիշեմ:

Տեղեղոյս առաջ քահանայ Սուրբէնեանց՝ միև քահանայ Տէր Ստեփաննոսի հետ անձնակալան թշնամութիւն ունի, և եթէ թշնամու-թէ թիւրը պատճառ ունի — դա հեռահեռ տեսեալն է. Նախկին առաջ քահանայ Տէր Յարութիւնի վախճանեալէն յետոյ Մոսկովայի զինուորապետական դպրոցներու Հայ աշակերտաց հայերէն և կրօն ուսուցչաները քահանայ Տէր Դուկասեանաց, որ աղին և բարեկամ յիշու անձ մի է: Սուրբէնեանց՝ քահանայ կարգութեան անկիջապէս յետոյ՝ իբր կոնստանտնուպոլսէի ստացած ինքնակալանները ներկայացրուաւ զին-նուպոլսական վարժարանաց կառավար-չիւն հաստատող թէ կոնստանտնուպոլսէի դպրատան թիւքն իրաւունքները միև քահանայ Ստեփաննոսի վրայ Ս. Ս. Սուրբէնեանցին է յանձնուած: Սկս փկարականներն ապօրէն եկան ընդունուած. սակայն Ռուս կառավարիչը պարտք համարեց Տէր Ստեփաննոսից զբերել և դասեց Սուրբէնեանց քահանային յանձնել: Սկս անկախ վարմանց համար անհնաւոր որ դանդաւ աղաւ հոգաւ արարձուրդն, որ ինդրեց խալապա-տարականութիւն չյարտցանելու համար զգործին հրատապակութիւն չտալ:

Սուրբ քահանայ վարդապետ իրեց Սուրբ Դուկասեանին և

Ահա այս պատճառաւ ծագած

Հ. Սուրենյանց իւր հոդուելը քննկերէն ուսանողաց հերձուածող անտիրը իւր մեքենայականութեանց գործիք շինելու 1 Վարդանէք կամ հերձուածողը Հ. Սուրենյանցի դրդեմամբ — անժխտելի փաստ է որ քանկոյ ժողով էին գումարաւ այդք ուսանողը Հ. Սուրենյանցի անկարարանի մէջ — անքնա՞ գայրա՞ցայան որանգամ մը 20 հոգի խնդուին սրտեանն երթիմը 88րդ Ղուստանեան քահանայի բնակարանը եւ խաղաղակէ զնա ։ Սակայն խուհիմ մարդոց միջանմուծեամբ այդգիտաւորութիւնը չը կատարեցաւ ։ Բայտ այսմ գտանկէք կէտ ո՛րչաւ քատմնելի իրողութիւնք տեղի ունեցան ։

Բայց մեր հասարակութիւնն լ՛ուշապէս վարուեց այս գէպքում, կը հարցնեն անշուշտ շատերը, մի՞թէ անտարբէր մնաց ։ Դարձեալ կը իրենեմութէ այսպիսի անցքերը եւ յիշելովմեր քննադատներ ազգային զարգացման պատմագրի պաշտօնն եւ հետաքրքրի ընթերցողին խորհուրդը կը տամ ուշադրութիւնալ կարգալ մեր պատմութիւնը ։

Միւր ազգը երբեք քննած հաւեմանալ եւ ընտրած չէ անցքեր, նա ընդհանորէ յաճ գերաւորանելու իկղուէք ունեցած է երբեք, նա իւր կուրօթնն է ընթացած իւր երեւելոյսն ։ Եւ որովհետեւ այդ երեւելան միշտ անորոշ է եղած, զի անցեալն օրինապէս լըշուութեամբ չէ անհետացած, նորա ապագան եւս չէ ծախուէ եղած ։ Այսպէս է եղած թէ անցեալն, նոյրք անապան ճշդութեամբ կրկնուում է այժմ ։

(Եւրաշախէն)

